MEIE TERJERID

NR 4. DETSEMBER 2016

WELSHI TERJER LILL

lk 14

Helen Tonkson-Koit, lk 4

Imeline Austraalia, lk 21

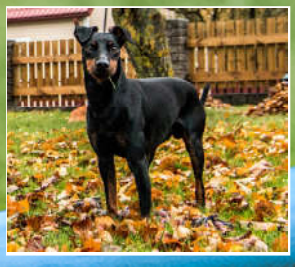

Manchesteri terjer, lk 28

Teraapiakoerad, lk 8
Tasub teada: kutsikate saamislugu, lk 11
Veterinaarilugu: sünnitusabi, lk 17
Kust tulevad terjerid, lk 24

ADVANCE

Do you want to protect the healt of your dog?

+ + =

Advance reinforces the immune system to save unforeseens in the health.

ADULT

Toimetajaveerg

Poolteist aastaringi on täis tiksunud ja terjeri-ajakirja neljas number ilmunud. Elu o.ine neile, kes oma väärtuslikku aega on ETÜ ja meie ajakirja tegemistega jaganud.

Käesolevas numbris teeme tutvust nüüdseks juba auväärsesse ikka jõudnud spordikoera Lillega, kes Tiina ja Anu-Sirje kindlates kätes jätkab oma tegemisi spordiradadel. Persooniloo peategelaseks on sedapuhku Helen Tonkson-Koit - aktiivne naine, kes juristitöö, 20-aastase kenneltegevuse ja kohtunikutöö kõrvalt olnud juhtfiguurks nii mõneski ühingus ja organisatsioonis. Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu juhatuse liige Maarja Tali tutvustab teraapiakoerte olemust ja nelja oma kutsumuse leidnud terjerit. " Tasub teada" sarjas kergitame loori sellelt, mis eelneb pesakonna saamisele ja dr Heli Säre käsitleb koerte poegimisega seotud probleeme. Lugejani jõuab ka killukene imelisest Austraaliast. Uue teemana on sisse toodud tõlkelugu, kus meie tiimi uus liige Rita Annus refereerib terjerite iidset ajalugu käsitlevat aastasadade tagust kirjandust.

Toimetus tänab endisi kaastöötajaid Katariinat ja Kaarlit panuse eest meie esimeste numbrite ilmumisse.

Ajakirja jätkusuutlikus sõltub paljuski reklaami mahust. Hea ärijuht - kui Sul on kaupa või teenust, mida terjeri-rahvale reklaamida, siis tee seda ja kasu on mõlemapoolne. Kõik reklaamid, ettepanekud ja head mõtted palume saata e-mailile toimetus@terrier.ee

XXXIX Terjerite erinäitus toimub 11.02.2017 Tallinna lauluväljakul. Registreerimine on avatud ja näituseinfoga saab lähemalt tutvuda ETÜ kodulehel: www.terrier.ee

Täname kõiki koostööpartnereid ja toetajaid: Pet City Kliinik, Zoovetvaru, Advance, Koerus, Valgekihv, Nutikas Lemmik, Norna, Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühing.

Soovime meie lugejale rahulikku jõuluaega ja ikka mõnusat lugemist!

Ajakirja toimetus

Trükkija: Printhouse OÜ. Tiraaz 500 tk.

Ajakirja toimetus:

Peatoimetaja: Anne-Lii Sild

Toimetaja: Aivi Kabur

Kujundaja: Mihhail Knut

Assistent: Rita Annus

Fotograaf: Margot Oder

HELEN TONKSON-KOIT – NAINE, KES TEAB MIDA TEEB JA MIDA TAHAB

Artikkel on pühendatud Mooncraft'i kenneli 20. juubelile

Aktiivse inimesena on Helen Tonkson-Koit lisaks edukale koerakasvatajale olnud mitmete ühingute ja organisatsioonide juhtfiguur. Hariduselt jurist, on ta Eesti Dogiühingu asutajaliige, korduvalt osutunud valituks Eesti Terjeriühingu ja Bull-tüüpi Terjerite Ühingu juhatusse, seejärel olnud Eesti Kennelliidu revident, juhatuse ja volikogu liige, EKL välimikukohtunike kogu juhatuse liige ning praegu Eesti Kennelliidu president.

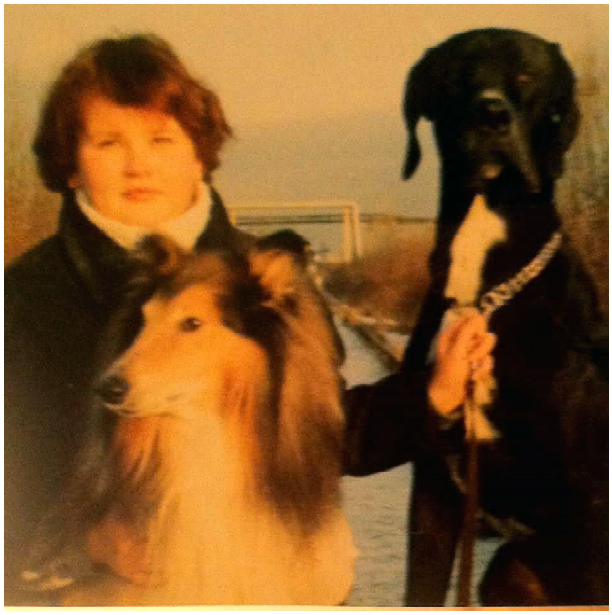

Esimesed koerad – kolli ja dogi sai laps tänu vanavanematele. Esimene tõukoer, pikakarvaline kolli, tuli Tonksonite peresse aastal 1985.

Mithra Dority ja Aegteam Terrorize

Tollel ajal polnud tõukoera saamine lihtne: „Vanaisa pani ennast ALMAVÜ klubis kutsika ootejärjekorda, mis nõudis eelnevat koolitust ja eeldas kahe-aastast ooteaega. Teine koer oli dogi, kes tuli viis aastat hiljem ja siis sai ka näitustel käimine hoo sisse". Sellel ajal oli kõrvade kupeerimine dogidel tavaks ja Helen meenutab ootamatut seika: „Sõitsime Aegviitu kutsikale järgi ja tagasiteel teatas autojuht, et ei vii kutsikat kõrvu lõikama – nii löödigi käega ja see oli esimene lõikamata kõrvadega dogi Eestis. Vaatamata sellele läks temaga näitustel suhteliselt hästi, aga tšempioniks ta ei saanud. Küll aga oli ta mäletamist mööda Eesti Võitja 1993".

Kennel Mooncraft´s aastast 1996. Esimene Staffordshire'i bullterjer tuli Eestisse ja kogu Baltikumi aastal 1994 Soomest. „Väga entusiastlikud nad seda kutsikat müüma polnud, kuid läbi dogikasvatajate soovituste kutsikas siia ikkagi jõudis," selgitab Helen. Kennel Mooncraft´s registreeriti 1996-ndal aastal 15. aprillil, mis üllatuslikult langes kokku ka Heleni sünnipäevaga. Erilist *story* 't seoses kennelnime valikuga Helen ei mäleta: „Ju see üks kuu kummardamise periood minu elus oli". Esimene pesakond sündis kolm aastat hiljem. „Pesakond oli plaanitud juba aasta varem, aga kui küsisin Soomest isast paarituseks, siis seda isast mulle ei antud. Aasta hiljem sain isegi vast parema isase Tuire Okkola'lt, sel ajal ilma teinud Jaramillos kennelist," räägib Helen.

Landlords Abroad to Helen ja Anterrabae Memorial Indiskret

2000-ndal aastal Saksamaalt toodud kääbusbullterjer Anterrabae Memorial Indiskret oli samuti esimene tõu esindaja Eestis ja Baltimaades. „Kui esimesed koerad olid võetud sealt pesakonnast, kus parasjagu saada oli, siis edasi tuli juba kõva eeltöö ja kindel valik. Nagu kutsikas tuli, sain kohe esimese šoki, nähes kuidas sellel tõul hambad

arenevad ja millised muud tõsised probleemid kaasnevad.” Tolle aja kääbusbullterjereid tänapäeva omadega võrreldes jääb Helenile mulje, et varem oli kvaliteet kvantiteedist märksa olulisem – valikuid aretuseks palju ei olnud ja neid tehti kaalutletumalt.

Mooncraft´s Cant Beat Me ja Mooncraft's Waited Most Wanted

20 aasta jooksul on saavutatud üsna palju ja Helen ei tee saladust, et südamelähedasem tõug on staff, kuigi kääbuste puhul on näitusetulemused paremad - „Võib-olla on mul lihtsalt hästi läinud, mõningad pesakonnad on õnnestunud ja kutsikad on õigetesse kätesse sattunud”.

Mooncraft's Never Say Never ja Mooncraft's Magic Touch

Eriliselt võiks välja tuua Euroopa Juunioride Võitja 2003 Mooncraft´s Have or Have Not; Euroopa Võitja 2008, Maailma Juunioride Võitja 2008 Diers Golden Ghost of Mooncraft; 2009 Maailma Juunioride Võitja, Juunioride Best in Show võitja Mooncraft´s Princess of Showland; 2010 aasta Euroopa Võitja ja 2012 aasta Maailma Võitja Mooncraft´s Never Say Never at Stanlei Pa; Maailma Veteranide Võitja 2014 ja 2016, Euroopa Veteranide Võitja 2014 Mooncraft´s Magic Touch Yanni House.

Diers Golden Ghost of Mooncraft's

Mooncraft's Princess of Showlan

„Kui ma õiget isast ei leia, siis ma seda emast ei paarita”. Aretuses on Helen praegu kõvasti tagasi tõmmanud, igapäevatöö võtab enamuse ajast ja talumaja taastamine nõuab oma osa. Koerte paljundamine ei ole tema ampluaa. „Aretuseks peab olema eesmärk ja teadmine, et just seda pesakonda ma tahan. Kutsikaid kutsikate pärast teha ei ole see, mida soovin”. Aretuseks on Helen toonud koeri nii Ameerikast, Inglismaalt, Saksamaalt kui ka Soomest, Ukrainast ja Poolast. Samuti on pea kõik paaritused olnud nn. välispaaritused, ehk kasutatud on sobivaid aretuskoeri kogu Euroopast. Kogenud kasvataja sõnum algajale hobikasvatajale manitseb kaaluma, kas ta ikka on valmis võtma seda vastutust mitte tegema kutsikaid, vaid aretama oma tõugu ja suhtlema kutsikaomanikega kogu koera eluea vältel, ka tekkinud probleemide korral mitte peitma pead liiva alla. Mooncraft‘si kasvandikke Eestis praktiliselt pole, enamus kutsikaid on eksporditud. Kaugeim koht, kust Mooncraft´s kennelnimega koeri leiab, on Venezueela ja Havai, esimene Ladina-Ameerika Grand tšempoin ja teine Ameerika Grand tšempion. Samas tuleb kutsikatahtjaid uksest ja aknast. „Kui ma rohkem kasvatasin, ei tahtnud Eestis staffe eriti

keegi. Nüüd hakkab aga staff moekoeraks minema, mis on omamoodi murettekitav. Olen enamusega oma kutsikaomanikest väga rahul. Eriti viimase kahe pesakonna omanikega lausa sada protsenti," kiidab kasvataja.

Mooncraft's Princess of Showlan 2 nädalane

Helenile ei meeldi kui koerad asjatult hauguvad. „Ei tule kõne alla, et mul toas keegi hauguks – see on kutsikast peale välja harjutatud. Meil käivad kõik asjad sõrmenipsu peale. Mõlemad on sellised tõud, et see lihtsalt peab toimima ja majas peavad kõik koerad läbi saama".

Kohtunikutegevus algas Helen Tonksoni jaoks aastal 2000 pigem veidi ootamatult. „Ma ei planeerinud, et nüüd kohe saabki minust kohtunik. Ju mul ilmselt polnud parasjagu midagi teha, läksin kursustele ja õnnestus ka eksamid ära teha. Esimene hindamisõigusega tõug oli muidugi dogi. Siis tulid bull-tüüpi terjerid ja nüüd on terve rühm terjereid ja takse. Karmikarvalised taksid meeldivad väga, sest neis on ju natukene „terjerit". Plaanin lõpetada teise rühma (saada kõigi FCI 2 rühma tõugude hindamisõigus - toim.) ja kõige loogilisem järgmine valik on 10. rühm – hurtade elegants, liikumine ja muidugi Iiri hundikoera sarnasus dogidele."

Helen on Staffordshire´i bullterjereid hinnanud nii tõukodumaal Inglismaal kui ka pea alaspidi teiselpool maakera.

„On olnud suur au ja tunnustus olla kutsutud hindama Inglismaa sertifikaadiõigusega näitusele kääbusbullterjereid ja staffe ning Austraalia staffide erinäitust. Samasse kategooriasse kuulub kindlasti bullterjerite maailmaklassi erinäitus ja Trophy show (C.E.T.S) Belgias". Põnevusega ootab Helen 2018 aastal Amsterdamis toimuvat Maailma Võitja näitust, kus hindamist ootab lemmiktõug – staff.

Mrs. Helen Tonkson-Koit ja Mr. Bill Leslie

Kohtunikuna terjerite rühma hinnates on tema jaoks oluline see, et ringis oleks näha terjerit: "Terjer peab silma torkama – pea püsti, mina nüüd tulen ja olen. Osad kohtunikud arvavad, et terjer peab olema ülekeeva temperamendiga, aga vahel see nii ei ole. Ka see, et koer paneb jalad vastu ja ütleb, et mina enam ei tule, on terjer".

Küsimusele, kui palju händleritöö tema ringis rolli mängib, vastab kohtunik Tonkson-Koit: „Sellega on nii ja naa. Kui on hea koer ja teda näidata ei osata ja see, kui on hea koer ja teda üle näidatakse - rikub vahel asja ära. Kõike peab olema mõõdukalt – *less is more*. Kui koer on anatoomiliselt korrektne, siis pole händleril suurt midagi teha".

Mooncraft's Will-o-the-Wisp

Taevas kasvataja pea kohal pole kaugeltki pilvitu. „Elu on andnud häid õppetunde, nii piitsa kui prääniku t ja pannud roosale vaatele vahel musta raami ümber. Seega olen inimesi ikka väga korralikult tundma õppinud," nendib Helen.

Globaalsemalt peab Helen Tonkson murettekitavaks asjaolu, et vanemad saksa ja hollandi kasvatajad hakkavad loobuma aretusest seetõttu, et Euroopa Liidus tahetakse vastu võtta uus tarbijat kaitsev direktiiv. „Kuna loom on asi, siis kasvataja hakkab vastutama enda müüdud asja eest praktiliselt elu lõpuni. Sellest oli üsna emotsionaalselt juttu ka Soomes – kardetakse, et hakatakse massiliselt tegema paberiteta kutsikaid, kuna siis pole oma kaubamärgi eest vastutust, sest müüd justkui krantsi. Ei kujutanud ette, et see probleem nii suur on, aga asi on tõsine ja tuleb lobitööd tegema hakata. Kasvataja väljavaade eluaegseid ravikulusid maksta pole kuigi innustav ega kuidagi normaalne. Kasvatajal tuleb direktiivi jõustudes vaidluste korral hakata tõendama, et mingi viga koeral võis tekkida „kasutamise käigus", nagu asja puhul ikka, mitte see ei ole geneetiline ja kaasasündinud defekt. Ei tea, kuidas see muudatus kogu tõulooma kasvatust võib mõjutada," räägib Helen Tonkson´is jurist.

Muremõteteks põhjust leiab pilku Euroopasse pöördumatagi. Hetkel on Harju Maakohtus pooleli kohtuvaidlus ja Helen valgustab lugejat: „Kenneltegevus on hobitegevus, aga kui kohus ütleb, et kennelnimi on kaubamärk, mis eeldab ärilist tegevust, siis peame me kõik oma kennelnimed patendiametis registreerima, mis tähendab suuri lisaväljaminekuid. Uskumatu on see, et sellise vaidluse on algatanud Eesti kasvataja, kes oma sõbrannaga on tülli pööranud (*mitte terjerikasvataja – toim.*).

Kasvataja juures hindab Helen selget eesmärki ja ausust. „Enda tõugude puhul ei pruugi minu nägemus teise kasvataja omaga ühtida. Kui kasvatajal on kindel arusaam ja nägemus ning ta suudab põhjendada oma eesmärki seejuures ausaks jäädes, siis see on minu jaoks oluline. Seda näeb kahjuks suhteliselt vähe". Inimestes saab ja tuleb kujundada head koerapidamise tava, head tava koerte kasvatamisel ja sotsiaalmeedia kasutamisel. „See, et Eesti koerainimesed sotsiaalmeedias üksteist maha teevad, ei jäta kummastki poolest head muljet. Sallivust ja heatahtlikkust võiks olla natukene rohkem" möönab Helen.

Helen loodab, et Mooncraft's kennel saab peagi ühe uue tõu võrra rikkamaks, aga jäägu see veel saladuseks.

Anne-Lii Sild
pildid Helen Tonkson-Koit erakogust

TERJERID TERAAPIAKOERAD

Viimasel paaril aastal on järjest rohkem juttu teraapiakoertest. Enamjaolt illustreerivad artikleid ja uudiseid retriiverite või kelgukoerte fotod. Võib jääda mulje, et see valdkond ongi teatud tõugude pärusmaa. Kuidas sellega aga tegelikult on? Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu juhatuse liige Maarja Tali avab teemat.

Koeri kaasavad sekkumised (nii nimetatakse kõiki tegevusi, milles inimese heaolu või tervise edendamise eesmärgil kaasatakse koeri) on väga lai mõiste, mida vastavalt tegevuse sisule ja nõudmistele nii selles osalevatele inimestele kui koerale, jagatakse kolmeks:

Koeri kaasav külastus on tegevus, mille eesmärk on klienti rõõmustada, toetada ja motiveerida. See võib olla väikelastele esimese positiivse kogemuse pakkumine koeraga või haiglakülastus.

Koeri kaasav õppimine tähendab, et millegi õpetamisse kaasatakse koeratiim, kes innustab, motiveerib või miks mitte, näitab ette viisi, kuidas protsessis edeneda. Pedagoogi või eripedagoogi juhendamisel/juhtimisel toimuv on kokku pandud arvestades konkreetset klienti, eesmärke ja vajadusi ning tulemus peab olema mõõdetav.

Koeri kaasavad teraapiad on erinevad teraapiad, millesse on koeratiim kaasatud, et aidata kas kiirendada protsessi või tõsta kliendi motivatsiooni. Kõige enam kaasatakse koeri kõne-, füsio- ja tegevusteraapias. Vajadusepõhiselt (näiteks klient ei ole üldse motiveeritud teraapias osalema) muudetakse planeeritud tegevused ja harjutused mänguliseks suhtluseks. Eesmärk ja sisu aga ei muutu. Teraapia lähtub raviplaanist ja selle tulemused peavad olema mõõdetavad. Teraapiat viib alati läbi selleks akadeemilise hariduse saanud terapeut.

Teraapiakoeratiim on kehtivat sertifikaati omav teraapiakoer ja koerajuht (reeglina koera omanik), kes on sooritanud koos eksami ja osalevas (ikka ja alati koos) sekkumistes. Koera heaolu ja kliendi turvalisuse tagamiseks tuleb litsentsi igal aastal uuendada tervisliku ülevaatuse ning kordustestimisega.

Kuidas saab kodukoerast teraapiakoer?

Kõik koeratiimid alustavad **sobivustestimisest**, milles 30 minuti jooksul kaardistatakse tiimi potentsiaal, tehakse kindlaks välistused (agressiivsed reaktsioonid, hirmud ja eelistused) ja antakse koerajuhile tagasisidet sellest, millele võiks õpetamisel tähelepanu pöörata ning mida juurde õpetada.

Sissejuhatav teoreetiline kursus annab koerajuhile baasteadmised ning võimaluse enne eksami sooritamist selgusele jõuda, kas koerajuhil on praktiliselt ka soov ja võimalus süveneda, end pidevalt täiendada ja teiste heaks vabatahtlikuna töötada.

Eksam mitu tundi vältav ülesannete jada, milles kõik sooritavad tiimid läbivad koos ülesanded ning saavad soorituse eest punkte. Eksami sooritamine tähendab, et koer on **turvaline** (nii palju kui üldse sellist garantiid keegi anda saab) ja **piisavalt kontrollitav ja kuulekas** ning **kohanemisvõimeline,** et lubada tal töötada stressirohketes situatsioonides ning soovib ja tahab ka tundmatutes ja ettearvamatutes olukordades **olla kontaktis võõra inimesega**. Eksami reeglite ja täpsete ülesande kirjeldustega saab tutvuda EATKÜ kodulehel: www.teraapiakoer.ee

Edasine ettevalmistus konkreetses tegevuses osalemiseks sõltub selle tegevuse iseloomust, aga tuleb arvestada pideva enesetäiendamise ja koera õpetamisega.

Mida teraapiakoeratiimid teevad ja mida neilt oodatakse?

Nii nagu on tegevuste eesmärk, rütm ja tempo ning kestus, sihtrühm ja keskkond väga erinevad, on ka nõudmised koerale ja koerajuhile väga erinevad. Kui soovime klienti häälestada, rahustada, luua turvatunnet, siis on mõistlik valida sekkumises osalema koer, kes on rahulik, kes naudib otsekontakti võõra

inimesega ning koerajuhti, kes on soe ja avatud ja rahulik. Füsioteraapias on väga olulised füüsilised parameetrid (kas ratastoolis inimene ulatab koerani), kiirus ja soov sama aktiivset tegevust mitmeid kordi korrata ja tiimi väga suur koostöökogemus ja osakused (trikiarsenal, mida harjutustes kasutada). Psühholoogi töös näiteks aga on ehk vaja head peegeldajat ja väga iseseisvat, tundlikku koera, kes reageerib kliendi energiale ja kes kogu aeg koerajuhi käest juhiseid otsimata suhtleb ja loob omal soovil lühikese aja jooksul kliendiga sideme.

Seega otsitakse ja valitakse tegevustesse vajaliku energiaga, oskuste ja parameetritega koera ja tegevuseks vastavate iseloomuomaduste, oskuste ja teadmistega koerajuhti.

Tõug siis ikkagi on oluline?

On selge, et mõnes tõus on juba standardisse kirjutatud omadusi, mis on antud valdkonnas eelduseks, tegelikkuses aga otsitakse ja valitakse sobivaid isendeid. Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu teraapiakoerade seas on esindatud 24 erinevat koeratõugu. Lisaks segaverelised. 2 koera on erivajadusega.

Kas Eesis on töötavaid teraapiakoertest terjereid?

Eestis on hetkel 4 teraapiakoeratiimi, mille neljajalgne liige on terjer.

Kätlyn Nõmm ja Staffordshire'i bullterjer Bree

Bree (4. a) on hella loomuga ja naudib väga inimese füüsilist lähedust, mis võimaldab tal osaleda sekkumistes, milles koer abistab just inimese emotsionaalses ettevalmistamises, avamises ja turvalise „mulli" loomisel. Kätlyn on väga oskuslik koerajuht, annab neile ka võimaluse tegeleda riskigrupi klientidega aga ka õpetada koertega suhtlemist ning murda eelarvamusi nö võitluskoeratõugude suhtes. Sellel tiimil on kogemused tööst Alzheimeri tõve põdevate eakate ning söömishäiretega noortega ning samuti kogemus sekkumise läbiviimisest kinnipidamisasutuses.

Kätlyn peab blogi, kus ta on nende teekonda teraapiakoeraks kirjeldanud: http://k2tsanddogs.tumblr.com/

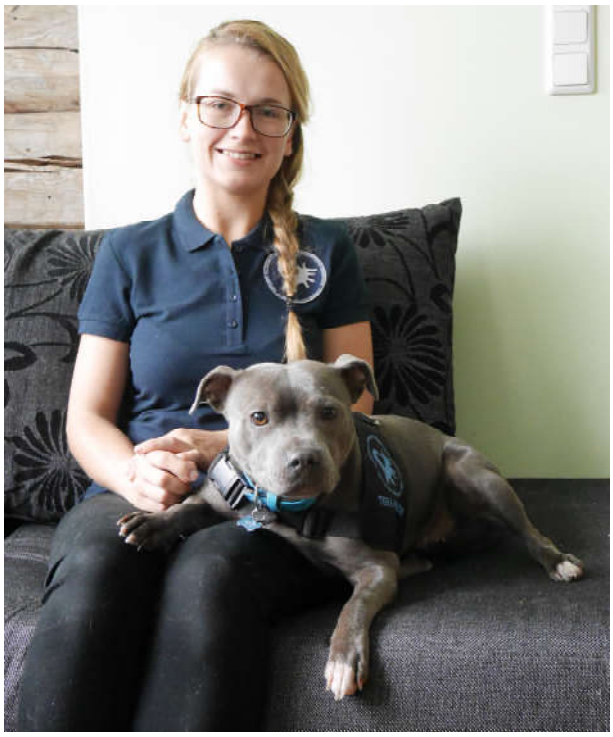

Triin Vokk ja Welshi terjer Suzi

2,5 aastane koeratüdruk armastab väga inimeste lähedust. Ta naudib nii koos jalutamist, mängimist ka niisama kaisutamist. Peres on kaks last ja kasvab veel üks Welshi terjeri kutsikas. Nii koera kui koerajuhi päikseline olek ja koera väike kasv ning uudishimu ja tasakaalukus teevad neist suurepärase külastustiimi.

Tiim Triin ja Suzi käivad hooldusravihaigla külastustel eakatele rõõmu pakkumas. Triin panustab ka Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu kui organisatsiooni arendamisse.

Ingrid Reiljan ja Austraalia terjer Terru

Terru on 2,5 aastane Austraalia terjer. Ta on rahulik, julge ning et juba kutsikaeast alates on ta Ingridiga igal pool kaasas käinud, sobib ta töötama laste ja ka väiksemate laste gruppidega. Kasuks on tulnud ka *agility* harrastamine. Ingrid töötab laste kergejõustiku treenerina ning nende väljakutsed koeri kaasavates sekkumistes on seotud laste ja liikumisega. Sügisel alustatakse ka ühes Tallinna lasteaias lugemiskoera tööd.

Marina Laaneväli ja borderterjer Borka

Borka on väga suhtlemisaldis seitsme aastane koer. Ta suhtleb sundimatult ja häälekalt ka talle võõraste inimestega. Nähes kui palju rõõmu ja head meelt tunnevad suhtlemisest Borka ja inimesed, kellega ta suhtleb, tekkis Marinal mõte uurida võimalusi seda teadlikumalt ja suunatumalt teha. Lisaks perelemmikuks olemisele harrastab Borka *agility*'t.

Marina ja Borka on värsked EATKÜ liikmed ja ei ole veel sekkumistes osalenud ent nende rõõmus koostöö ja Borka äge välimus annavad neile võimalusi osaleda aktiivsemates sekkumistes lastega või näiteks füsioteraapias.

Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu juhatuse liige Maarja Tali

KUTSIKATE SAAMISLUGU

Kui pere jõuab veendumusele, et nüüd on see aeg käes ja tuleb kutsika näol uus pereliige hankida, siis enamasti lapatakse kuulutusi ja kasvatajate koduleheküIgi. Osad huvilised piirduvad esimese saadaoleva neljajalgsega, teadjamad ja nõudlikumad on juba eelneva kodutöö korralikult ära teinud ja ainult sobivad tõud sõelale jätnud. Kui pesakondadega tutvumiseni jõutakse ja hinnaküsimus päevakorrale kerkib, tehakse pahatihti kiire rahakotti säästev otsus. Mõistmaks, kas see säästuprojekt ennast õigustab, tasub teada, mis kutsikate loovutamisikka jõudmisele eelneb.

Teemaarendust inspireerib EKL-i klienditeenindaja juures juhuslikult kuuldud seik. Pesakonna paberid sisse andnud noor naine pöördus ukselt tagasi ja küsis klienditeenindajalt, et ega see äkki praak ole, kui osadel kutsikatel silmad erinevat värvi on. Saanud otsekohese vastuse, et seda peaks ikka kasvataja teadma, pöördus daam minekule. Paljud meist ei sooviks osta kutsikat kasvatajalt, kes oma tõugu ei tunne ja isegi kahtluste kerkides ei vaevu tõustandardiga tutvuma.

Kahtlemata me pooldame kvaliteetsete tõukoerte aretust ja räägime kõigest sellega kaasnevast. Selleks, et asjaga algust teha, peab omama aretusnõuetele vastavat emast. See tähendab, et koer peab olema tõuregistrisse kantud, vajalikud näitusehinded saadud ja terviseuuringud tehtud. Isik, kes emasele pesakonda plaanib on kasvataja, kes peab olema piisavalt kompetentne seda vastutust võtma ja hiljem kutsikaomanikele usaldusväärseks nõustajaks olema. Väitel, et ma pole kasvataja, teen ainult paar pesakonda, pole õigustust. Iga pesakonna looja on selle pesakonna kasvataja kõigi sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega. Emase ettevalmistus aretuseks on küllaltki kulukas ja mida väärtuslikum emane, seda rohkem on koerasse investeeritud.

Järgmine otsustava tähtsusega samm on sobiva isase valik. Mis teeb isasest sobiva aretusisase?

Väga üldsõnaliselt ütleks nii:

- koer peab olema tõuregistrisse kantud ja vastama antud riigi aretusnõuetele

- kombinatsioonis ei tohiks olla lähisugulasi, mida rohkem pedigrees esinevaid koeri ja nende probleeme tunda, seda parem

- koer peaks olema igati terve ja aretuses nõutavad terviseuuringud võimalikult positiivse tulemusega

- isasel ei tohiks esineda samu puudusi/ vigasid (nii välimikus, iseloomus kui terviseuuringutes), mis emasel teadaolevalt esinevad (ka kõige kõvematel tšempionitel on vigu, sest ideaalset koera pole olemas). Selleks peab eelkõige oma koera ja temal esinevaid probleeme tundma ja neid tunnistama

- koerte välimikud peaksid teineteisega sobima

- paarituse eelduseks on isase omanikuga kokkuleppe saavutamine

Enamus terjeritõuge pole Eestis kuigi arvukad, valikuvõimalus sobiva aretusisase osas on väike ja sageli tuleb otsingutega pöörduda välismaale. Rahvusvahelises mastaabis tundmatule emasele pole lihtne saada heade tõuomadustega tunnustatud aretusisast. Selleks peab olema midagi ette näidata - tunnustatud kohtunikelt saadud head tulemused, varasemad edukad kasvandikud, tuntud koostööpartnerid jne. See on üks oluline faktor, mis kasvatajaid näituseringi viib - näidata oma koeri ja näha teisi, saada vajalikke tutvusi ja luua uusi kontakte hõlbustamaks aretustegevust.

Välismaale paaritusreisile sõitmine nõuab korralikku ettevalmistust, et õiget aega tabada ja mitte tühja tuult tallata. Eelnevad terviseuuringud, veterinaarsed testimised, laeva/lennuki piletid, hotellid ja muidugi

usaldusväärne partner, kes ka isasele vajaliku ettevalmistuse teeb. See kõik kergendab päris tublisti rahakotti. Samas tuleb ka maksta paaritustasu, mis on tõuti väga erinev, võib piirduda ühe kutsika hinna või kutsikaga, võib olla väiksem, kuid erandjuhtudel hoopis mitmekordseks osutuda.

Paaritus ei pruugi alati lihtne olla ja võib üldse mitte õnnestuda. On tõuge, kes vajavad spetsialisti abi ja veterinaarseid protseduure. Kui paaritus kordaläinuks loetud, siis on umbes kuu jagu ooteaega ja siis on tulemust võimalik ultraheli uuringuga hinnata. Positiivne leid annab julgust oodatavat pesakonda reklaamida ja muude ettevalmistustega alustada. Kui aga selgub, et oodatud pesakonda ei tule, võib ajaviiteks kaotsiläinud summad kokku lugeda.

Nagu elus ikka, nii ka koeramaailmas - mida stressivabam elu tiinel emasel on, seda stabiilsema närvikavaga kutsikaid võib loota. Tiine emane vajab sõbralikku keskkonda, rohkesti hoolitsust ja hästi kalkuleeritud spetsiaalset toitu. Tiinuse teise poole toidukorrad sagenevad ja toidukogused kasvavad mitmekordseks. Teise kuu möödudes tuleb hakata poegimiseks valmistuma. Enamus emaseid on looduselt kõik vajalikud oskused pärinud ja poegivad kõrvalise abita. Samas on tõuge, kes enamasti vajavad poegimisel veterinaarset sekkumist. Meie mureks jääb õigeaegselt märgata kõrvalekaldeid, loomaarsti abi paluda ja järgnevast räägivad juba spetsialistid.

Kui pesakond käes, siis järgneb 2 kuud siginat-saginat, kasvataja magamata öid, rõõmu ja murehetki, kuid sellel me pikemalt ei peatu. Umbes kuu möödudes tuleb kutsikad veterinaari juurde kontrolli viia ja mikrokiibid paigaldada. Siis saab pesakonna registreerimisega tegelema hakata ja paralleelselt sobivaid kutsikaomanikke otsida, vajadusel kallist reklaami teha.

Häid kombinatsioone kasutav kasvataja jätab enamasti potentsiaalsed näituse- ja aretuskoerad enda valdusse või kaasomandisse. See tähendab, et neid ei müüda või müüakse osalise hinnaga. Kui siis lõpuks loovutusaeg kätte jõuab, saab kasvataja esimeste kutsikate müügist tagasi sellesse protsessi investeeritud summad ja kui hästi läheb, siis ka ettemaksu uute kasvandike ettevalmistamiseks.

Sellegipoolest leidub entusiaste, kes südamega seda tööd teevad, et loomalembseid peresid tublide neljajalgsetega rõõmustada.

Tasub teada, mis eelised saad, kui ostad kutsika tunnustatud kasvatajalt.

- Kasvataja tunneb enda kasvatatavat tõugu hästi ja oskab uut omanikku varustada tõepärase informatsiooniga, samas hinnata koera ja omaniku vastastikust sobivust.

- Võid olla kindel, et saad kutsika kasvatamisel adekvaatseid nõuandeid ja soovitusi sõltumata sellest, kas tegu on näitusekoera või lemmikloomaga.

- Terviseuuringud on tehtud ja andmebaasis/kodulehel nähtavad. Vaatamata parimatele kavatsustele ei saa kasvataja tervisegarantiisid anda, sest loodusele jääb ikka oma osa ja see ei üllata vahel kõige meeldivamalt.

- Tunnustatud kasvataja ei saa/taha oma mainet rikkuda, ta võtab vastutuse, jälgib kutsikate käekäiku ja on toeks ka tekkivate probleemide korral.

Soovin sobivaid valikuid kõigile koerahuvilistele!

Anne-Lii Sild

Pronature Holistic

Kõige parem koeratoit - mahekoostis otse loodusest!

Pronature Holisticu gurmeetoitude valmistamisel on peaeesmärk eriti hea kvaliteet:

- Hoolikalt valitud värske liha on alati esimene koostisaine.
- Erinevad valguallikad pakuvad küllaldasel hulgal ja optimaalses tasakaalus asendamatuid aminohappeid, et koer oleks terve, tugeva immuunsüsteemiga ja pikaealine.
- Väärtuslikud mahepuuviljad, -köögiviljad ja maitsetaimed rikastavad koera igapäevamenüüd elutähtsate toitainetega.
- Kergesti seeditavad süsivesikud, nagu pruun täisterariis, odrakruubid ja kaeratangud. Ei kasutata potentsiaalselt allergeenseid teravilju ja madala bioloogilise väärtusega süsivesikuid, nagu mais, nisu või sojaoad.
- Ainult parimad naturaalsed koostisained! Pronature Holisticu toidud ei sisalda kõrvalsaaduseid ega kunstlikke maitse- või värvaineid.

www.valgekihv.ee

WELSHI TERJER LILL - SPORDIKOER

C.I.B. ESTJW-05, ESTW-05, ESTJCH, BALTJW-05, EST V CH, BALTW-06, ESTW07, BALTW07, LVW07, LTClbW07, LTW07, LVCH, LTCH, BALTCH, BLRCH, RUS CH, EST AG CH, FIN AG CH EST Vet CH
WONDER BABE OF HAPPYTAILS

Anu-Sirje Keerd on hästi tuntud ja tunnustatud terjerikasvataja Eestis. Tema kasvatatud cairni ja eriti welshi terjerid on võidukad näituseringides nii meil kui mujal, aga see pole veel kõik. Spordikoertena on welshid kindlasti ühed edukamad terjerite seas ja Anu-Sirje kasvandikest näeb paljusid agility võistlusradadel. See lugu on pühendatud esimesele edukaimale agility terjerile WONDER BABE OF HAPPYTAILS hüüdnimega Lill. Koer pärineb Rumeeniast, saabus siia 12 aastat tagasi „Miliami" näitusereisi bussiga ja on Anu-Sirje omandis. Tähelepanuväärse koerajuhi töö Lillega on teinud agility treener **Tiina Jürjo.**

Kohtume Tiinaga ja uurime, kuidas Lille sportlasekarjäär on kulgenud.

Kuidas welshi terjer Lill spordiradadele sattus? Täitsa juhuslikult. Anu tuli airedale'i terjeriga trenni ja võttis Lille kaasa, Lill innustus kohe, oli selline pisike, kiire ja tahtmist täis.

Kes oli sinu esimene treener? Kõigepealt alustasin oma esimese welshi terjeri Martaga aastal 2003 Inga Järve juures ja Marta poja Cedricuga sattusin Anne Tammiksalu trenni. Lille treenin põhiliselt ise.

Koerasport on mõnus meelelahutus ja asendustegevus jahikoertele, kes kaasaegses ühiskonnas oma aretusotstarvet sageli täita ei saa. Mille järgi sportkoera valida? Valitakse kõigepealt tõuge ja tõu sees paremate füüsiliste eelduste, närvisüsteemi stabiilsuse ja hea pingetaluvuse järgi. Agility on suhteliselt lihtne koerasport, kus sooritused on lühikesed ja peaaegu igat koera annab niipalju motiveerida.

Agilityradadel domineerivad peamiselt erinevad lambakoerte tõud. Kui lambakoer mõtleb, kuidas ta saab peremehele kasulik olla, siis terjer nii ei mõtle, pigem huvitub liikuvatest objektidest, ümbritsevatest lõhnadest jms. Kartlikkuse ja helitundlikkusega terjeritel enamasti probleeme pole,

mida jälle lambakoerte kohta öelda ei saa.

Kas Lilles olid kõik need vajalikud omadused olemas? Jah, temas on kõik vajalik olemas. Tavaliselt on nii, et need koerad, kes on agility's head, säravad ka näituseringis. Nii ka Lill.

Anu ja Tiina

Millised olid esimesed saavutused? Lill alutas treenimist suhteliselt hilja - 2,5 aastaselt. Jaanuaris alustasime trennidega ja mais oli esimene võistlus, kus saime esimese koha. Võrdlemisi ruttu jõudsime ka A2 võistlusklassi.

Kuna hakkasid mõistma, et temast tuleb üks edukamaid terjereid agility rajal? Üsna ruttu. Mul oli võrdlusmoment oma koera Cedricu näol olemas ja kohe paistis, et Lillel olid juba füüsilised eeldused palju paremad kui Cedricul.

Millist koerajuhti Lill vajab? Kas ta lepib ka teiste „partneritega"? Ta on kõigiga nõus. Peaasi, et rajale saab.

Oled selle pika koostöö vältel kindlasti ka ise kasvanud koos Lillega. Mida oled temalt õppinud? Lillel pole kohusetunnet ja kui talle tundub, et keegi on võistlustele kassi või mõne närilise kaasa võtnud, siis ta läheb ja kontrollib olukorda, rada mõistagi jääb siis jooksmata.

Seepärast pole mõtet temaga pahandada, selline ta on ja selliseks ta jääb, naudime neid radu, mis hästi välja tulevad. 10 aastat koostööd Lillega on meile andnud vastastikuse mõistmise, eriti sobilikud on rasked tehnilised rajaprofiilid, kus on ohtralt pöördeid.

Milline on teie kõige väärtuslikum võit agility's? Kindlasti Eesti Agility meistrivõistluste võitmine aastal 2011 ja Soome Agility tšempion tiitli saavutamine aastal 2010. Aastatel 2009-2012 on Lill kuulunud Eesti Agility MM rahvusmeeskonda. Nüüdseks on miniklass Eestis nii nagu mujal maailmaski sheltiede pärusmaa, vast ainult parson rusell terjer suudab sheltiedega kiiruselt võistelda.

Kui palju olete välisriikides võistelnud? Kus? Maailmameistrivõistlused on meid viinud Austriasse, Saksamaale, Prantsusmaale ja Tsehhimaale. Oleme käinud ka Soomes, Rootsi ja Poolas, kus osalesime International All Breed´s Cup'il. Seal võitsime Second Estonia nimelise meeskonnaga võistkondliku

hüppevõistluse (meeskonda kuulusid borderterjer, bostoni terjer, welshi terjer ja kääbuspinšer, nii et peaaegu terjerite võistkond). All Breed´s Cup on huvitav selle poolest, et seal võistleb palju erinevaid tõuge ja finaali pääseb iga tõu parim koer.

Lillel on 4 pesakonda kutsikaid 2-aastaste vahedega. Kuidas on tagasitulek spordirajale peale pesakondi kulgenud? Väga kergesti. Anu on õige toitmisega ja füüsilise ettevalmistusega hea töö teinud, iga kord olen ta 2 kuud peale kutsikaid tagasi saanud ja siis on see power veel eriti suur.

Lille lapselapsed võistlemas

Kas Lillel on järglasi, kes agility-rajal nime teevad? Naljaga pooleks võib öelda, et Lille lapsed on juba liiga vanad, et agilityt harrastada. Õnneks on agility welshide järelkasv täiesti olemas ja Lill on praegustele agility welshidele vana-vanaema. Agility on meeskonnatöö, kus kokku peaksid saama heade eeldustega koer, teotahteline koerajuht ja kolmanda osapoolena treener. Paraku see igakord ei õnnestu.

Kuidas Lille praeguses vanuses, 12-aastasena, iseloomustad? Lill nagu Lill ikka. Võistleme küll vähem, aga jookseme mitte veteranides, vaid ikka A3 radasid, et mõlemal huvitavam oleks. Hiljuti osalesime ka Eesti Meistrivõistlusel.

Kuidas Lill vanaduspõlve veedab, on tal veel mingeid hobisid? Viimasel ajal on ta innustunud verejäljetrennidest. Käib metsas seenel ja mustikal. Kogu aeg on Lill olnud suurepärane ujuja ja ilmselt on see ka üks tema pikaealise spordikarjääri alustalasid, mis on aidanud läbi aastate olla heas vormis ja vigastusteta.

Milliseid terjereid sa oma treening-gruppidesse ootad? Põhiline on kontakt inimese ja koera vahel, et inimene oleks koera jaoks huvitav. Kui koeral pole sära silmades ja omanikuga head sidet, on agilityt raske harrastada. Ja loomulikult on vaja visadust ja eesmärgile pühendumist.

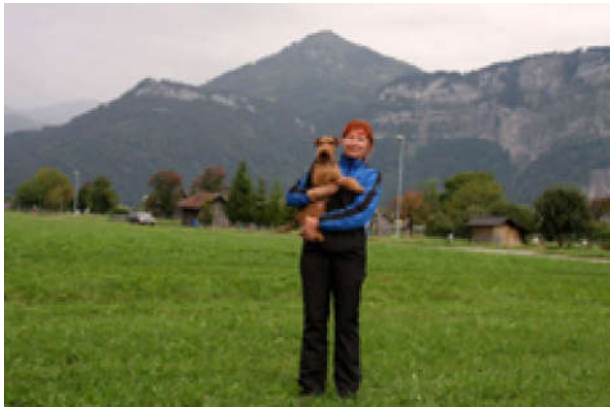

Soovime sulle trennirühmadesse särasilmseid terjereid.

Ajakirja toimetus

Pildid Tiina ja Anu erakogudest

KUIDAS LEMMIKLOOMAD POEGIVAD

dr. Heli Säre, DVM, PhD, CertVA,
dr. Maarja Roosileht, DVM
PetCity Loomakliinik

Mitte alati ei kulge lemmikloomade poegimine lihtsal ja loomulikul viisil: vahel juhtub, et loom ei saa kõrvalise abita poegimisega hakkama. Raskuste korral võib loomaarsti abi osutuda hädavajalikuks: nii mõnigi kord tuleb sünnitust kas ravimitega stimuleerida või teha kliinikus keisrilõige.

Poegimisprotsessi tundmine, informeeritus riskidest ning valmisolek vajadusel kiiresti tegutseda on edu pant. Lemmiklooma omanik peab mõistma, et lemmiku järglastega kaasneb talle suur vastutus. Loomalapsed peavad saama emaga koos kasvada vähemalt kaheksa nädalat, pärast mida on nad valmis kohtuma oma uute peredega. See kaheksa nädalat tähendab loomaomanikule päris suurt koormust ning vaja läheb rohkelt teadmisi, kuidas kõigist pesakonna liikmetest kasvaksid terved rõõmsad lemmikud.

Ettevalmistused kutsikate tulekuks

Et ennustada koera poegimise kuupäeva, on kasulik juba jooksuaja kolmandast päevast hakata määrama paari päevase intervalliga vere progesteroonitaset ja sedasi määratleda ovulatsiooni täpne toimumise aeg. Teades vaid paarituse toimumisaega, tuleb koera poegimiseks valmis olla 51-72. paaritusjärgsel päeval, ovulatsiooni toimumisest poegimiseni saame aga määrata üsna täpselt poegimise aja: 62-63 päeva.

Tiinuse teises pooles soovitame röntgenuuringuga tuvastada poegade arvu. Ühe-kahe pildi kiirgusdoos pole suur ega kahjusta hilises arengujärgus looteid. Küll aga saab siis ennustada, millist poegimist on oodata: vähese loodete arvuga tiinuste puhul on loodete ülekasvu risk ja sünnitustegevus ei pruugi vallanduda. Samuti aitab poegade arvu eelnev teadmine olla kindel, et kõik pojad on sündinud.

Valmisolek abi andmiseks

Enne poegimispäeva saabumist tuleb emasele seada valmis rahulik pesa rohke allapanuga. Varu froteerätikuid, pane valmis kaal, paber-pliiats, tõmbi otsaga käärid, niiti nabanööri sidumiseks, desinfitseeriv aine, libesti...

Aegsasti soovitame võtta ühendust oma loomakliiniku personaliga ja uurida, kuidas saab vajadusel kiiresti veterinaarabi. Oodatava poegimise ajaks tasub oma loomaarstiga kokku leppida, et too oleks vajadusel kindlasti kättesaadav.

Riskisünnitaja on võimalik ka ööpäevaringse statsionaariga kliiniku valve alla viia – PetCity Loomakliinikul (http://petcitykliinik.ee) on sellised võimalused kõik kenasti olemas. Aga tavaliselt on sünnituseks loomale parim tuttav kodune keskkond. Loomaomanik hoidku siiski loomaarsti telefoninumber käepärast ning auto ja autojuht stardivalmis. PetCity Loomakliinikul on ka ööpäevaringne **valvetelefon**: +372 6240 444

Poegimiskuupäeva lähenedes võiks hakata lemmikut regulaarselt 3-4 korda päevas kraadima. Umbes ühekraadine temperatuurilangus viitab, et sünnituse esimene järk on kohe-kohe algamas. Ka sellest võiks teavitada oma veterinaari, kellega poegimisabi osas kokku leppisite.

Jälgida, aga võimalikult vähe häirida!

Sünnitegevuse esimeses järgus algavad harvad, üha sagenevad emaka kokkutõmbed. Koeraema on rahutu, võib lõõtsutada, niutsuda ja kiljuda, joosta ringi, pidevalt lakkuda oma tagakeha. See järk vältab 6-12 tundi, esmaspoegijatel isegi 24 tundi. Lõpuks võib näha läbipaistva selge nõre eritust emakast, mida ei tuleks segamini ajada urineerimisega – tegu on looteveega, mis vabaneb

NORNA

Särtsakad aksessuaarid ja diivanipadjad terjerisõpradele!

www.facebook.com/NornaCatandDog
https://www.etsy.com/shop/NornaCatandDog

Kangadisainide autor M. Teng

Arendavad mänguasjad LEMMIKLOOMADELE

Nina Ottosson
Sweden
www.nina-ottosson.com

Nutikas Lemmik

www.nutikaslemmik.ee ❁ www.facebook.com/NutikasLemmik

purunenud lootekotist ehk allantokoorionist. Sellega liigub esimene lootepõiest ümbritsetud loode vaagnaõõnde ja alanud on sünnitegevuse teine järk - väljutusjärk.

Väjutusjärku iseloomustavad nähtavad pressid kõhulihaste abil. Nähtavale ilmub vedelikku täis lootepõieke. Normaalsel sünnitusel peakski pärast mõnd tugevat kõhupressi poeg väljuma. Vahel lõhkeb lootepõis väljumise käigus või isegi veidi varem, aga enamik looteid väljub lootepõie sees. Kui emasloom hakkab kohe kenasti järglast lakkuma, purustab ta ise lootekoti, puhastab kutsika hingamisteed, närib läbi nabanööri enamasti nii, et sealt järglasele verekaotust ei teki.

Tumerohelise nõre eritus lootele järgnevalt on normaalne. Platsentad võivad väljuda iga loote järel, aga ka hiljem, mõni tund pärast sünnituse lõppu: iga loote kohta peab väljuma üks platsenta ja nende üle peaks igaks juhuks arvet pidama. Ürgse instinkti ajel tahab emaloom platsentad ära süüa - platsentad on kõrge toiteväärtusega ja võimaldavad poegimise kurnatusest taastuda. Kuigi see võib seedimise järgmiseks päevaks rivist välja lüüa.

Kõhupressid järgmise loote väljutamiseks algavad tavaliselt juba 5-30 minuti pärast. Maksimaalselt kahe tunni pärast peaks sündima järgmine järglane.

Sünnijärgselt peaks üle vaatama ja kaaluma kõik järglased. Seejärel peab lubama kutsikatel rahulikult emapiima süüa. Jälgige, et ka kõige väiksemad järglased saaksid koheselt sünnijärgselt emapiima.

Mis juhtudel otsida kiiresti abi?

Normaalse sünnituse kulg ja kestvus võib olla väga erinev. On mõned märgid, millest kõrvalekalle viitab suure tõenäosusega probleemile:

- tugevad pidevad tulemuseta väitused (üle 30 minuti) on märk, et ilma abita kutsikad ema sünnitusteedest läbi ei mahu;

- harvad pressid kestusega üle nelja tunni, tundidepikkune vahe kahe kutsika sünni vahel või nähtava sünnitegevuse puudumine ööpäev pärast kehatemperatuuri langust viitab emaka atooniale (emaka kokkutõmbevõime vähenemine või puudumine) ja tuleks nõu pidada veterinaariga.

- tupest tulev nõre on halvalõhnaline, verine: tegu võib olla infektsiooni või sünnitusteede vigastusega;

- esimene loode püsib reeglina elujõulisena kuni kuue tunni vältel teise sünnijärgu algusest, iga loode kaks tundi pärast eelneva sündi – see ei tähenda, et pikemaks veninud sünnitusel kutsikad alati sureksid, kuid kindlasti tuleb konsulteerida loomaarstiga ning enamasti on vaja sõita kliinikusse.

Aidata saab ka kodus

Kodune sünnitusabi vajab teadmisi ja suurt kogemust, enne igasugust abistamist on soovitatav kogenud loomaarstiga nõu pidada.

Kui sünnitustegevus venib pikale, tasub koera lühidalt jalutada – liikumine vähendab valusid ja aktiveerib sünnitegevust.

Kõik stressitekitajad on mõistlik maandada: saatke minema uudishimulikud pealtvaatajad, teised koerad-kassid, vaigistage tolmuimejad ja muud müraallikad ning rahunege ka ise – poegija saab tuge vaid rahulikult omanikult.

Rohkete loodetega sünnitusel võiks pakkuda emasele joogiks spetsiaalset glükoosirohket rehüdratatsioonilahust, taastamaks kiiresti vedeliku ja energiavarud. Häbemesse liikunud kutsikat võib isegi turjanahast hoides ettevaatlikult väljapoole sikutada. Emakakontraktsioone stimuleerivad ravimeid võib manustada vaid loomaarst ainult korrektse näidustuse korral. Nende kasutamine on tõhus ja ohutu ainult juhtudel, kus sünnituse venimine on tingitud emaka kokkutõmmete nõrkusest või puudumisest. Takistatud sünnituse korral (liiga suur loode, liiga kitsad sünniteed) on need ravimid väga ohtlikud- võivad põhjustada emaka rebendi ja verejooksu.

Kiiresti kuivaks ja sööma!

Sagedamini tuleb aidata segaduses esmaspoegijat või suure pesakonnaga emast juba sündinud järglastega: kui emane seda ise ei tee, tuleb eemaldada lootekott, puhastada järglase nina ja suu, imeda lootevett loomalapse ninast välja või lasta sel välja valguda. Energiline hõõrumine froteerätikuga stimuleerib vereringet, gaasivahetust ning kuivatab vastsündinu kasuka, mis aitab vähendada soojakadu.

Vastsündinu nabanööri võib katkestada mõne sentimeetri kaugusel nabast, vajadusel siduda niidiga, desifitseerida ning panna kohe ema nisa juurde – imemine stimuleerib emaslooma organismis oksütotsiini eritumist ja hoogustab sellega edasist sünnitustegevust ja piimaeritust. Tuleb jälgida, et kõik vastsündinud saaksid

ternespiima võimalikult ruttu pärast sündi, ka kõige väiksemad. Kui kutsikad jäävad tissi otsa magama rahulikult, on see märk täis kõhust.

Veidi hiljem on aega vastsündinud kaaluda.

Kui kutsikas ei võta kohe eluvaimu sisse...

Kui plantseta pole eraldunud (eraldumisega kaasneb tavaliselt tumeroheline vedelik), siis saab kutsikas nabanööri teel veel ema vereringest hapnikku. Kui vastsündinud loomake ei hinga, siis esmalt tuleb puhastada hingamisteed ja hõõruda energiliselt rätikuga; seejärel 2-3 kunstlikku hingamist, kodutingimustes oma suust-vastsündinu ninna: oma suuga on vaja katta nii kutsika nina kui suu. Ohuks inimesele võib olla nt brutselloos – nakkushaigus, mis võib olla elujõuetute kutsikate sünni põhjuseks ja inimene võib ka nakatuda vastsündinu kehavedelikega kokkupuutel.

Seejärel kontrolli südametegevust: näppudega rinnakorvi vasakul küljel, küünarnuki taga peaks tundma südamelööke. Kui süda lööb, aga aeglaselt (normaalne on 120-180/minutis), tuleks kutsikad veel energiliselt rätikuga kuivatada ning hingamise puudumisel jätkata kunstlikku hingamist: 2-3 hingamist 15-20 sekundi järel. Kuni süda lööb, võiks sellist elutegevuse stimuleerimist ja hingamise abistamist jätkata vähemalt 20 minutit. Kindlasti hoolitse, et vastsündinu maha ei jahtuks!

Kui südamelööke pole tunda, tuleb alustada südamemassaasi.Vajutuste koht on kohe küünarnuki taga: hoides rinnakorvi pöidla ja nimetissõrme vahel, 100-120 korda minutis, iga 30 kompressiooni järel tuleb teha 2 kunstlikku hingamist.

Sinine keel, mis ei muutu roosamaks kunstliku hingamise järgselt, ning südamelöökide puudumine on märgid, et elustamine ei ole andnud tulemust. Kui kutsika elutegevus on nõrk sellepärast, et ta enne sündi lootevett sisse hingas, võib kutsika elutegevus jäädagi nõrgaks, tekkida komplikatsioone ja ta võib surra mõne tunni-päeva jooksul vaatamata pingutustele. Enamasti taastub elustatud loomalaps üldiselt hästi.

Keisrilõige: ootamatu või plaaniline

Kahtlustades, et midagi on valesti võib kiire telefonikõne loomaarstile ja kiire kliinikussesõit olla kõige õigem – õigeaegne veterinaarabi võib päästa loomalaste ja ema elu.

Oluline on informeerida arsti kõigest sünnitusega ja emaslooma tervisega seonduvast: millal paaritati või viljastati, missugune oli isasloom, kuidas on sünnitegevus seni kulgenud, kuidas on sujunud eelnevad poegimised, ega pole juhtunud midagi tiinuse käigus, kas loom saab mingeid ravimeid, kas tal on kroonilisi haigusi jne.

Loomaarst vaatab emaloomа põhjalikult läbi ja hindab tema seisundit. Günekoloogilist uuringut alustab loomaarst kõhupalpatsioonist, vaginaalsest uuringust, vajadusel teeb röntgen- ja ultraheliuuringu. Eesmärk on välja selgitada raske sünnituse põhjus ning panna paika abistamise plaan. Efektiivne sünnitusabi peab olema tulemuslik, samas minimaalselt invasiivne, säilitamaks nii ema kui kutsika tervise. Arst otsustab, kas tasub anda emasele veel aega, aidata kaasa näiteks väärasendit korrigeerides, stimuleerida sünnitust ravimitega või alustada koheselt keisrilõiget.

Keisrilõikel väljutatakse looted emakast läbi kõhu eesseina ja emakasse tehtud lõike. Õigeaegse keisrilõike prognoos on nii emale kui kutsikatele hea. Nii hirmus, kui mõte operatsioonist loomaomanikule ka ei tundu, on see sageli kutsikatele ja emale ohutuim: sünnitus saab lahenduse kiiresti, kutsikad ei jää hapnikuvaegusse, ükski loode ei jää emakasse.

Lemmikloomadele tehakse ka plaanilisi keisrilõikeid: lühipealised tõud (inglise buldog jt), vanemad esmaspoegijad, ülekaalulised emased, haiged ja kurnatud sünntiajad. Ka need, kelle emadel ja õdedel on esinenud rasket poegimist ei pruugi tulla ise poegimisega toime ja keisrilõige seega vahetult enne oodatavat poegimiskuupäeva on näidustatud.

Keisrilõikest toibub ema suhteliselt kiiresti, aga võib juhtuda, et ta ei taha poegi omaks võtta. Või kui emal pole piima, siis tuleb leida amm või olla valmis ise spetsiaalse piimaasendajaga vastsündinuid toitma. Seda tuleks teha iga 2-3 tunni järel. Enamasti annavad vastsündinud teile märku rahutuse, häälitsusega kui neil kõhud tühjad on. Kui aga kõhud täis siis jäävad ema lähedale rahulikult magama. See on ka hetk, millal emaloom korra õue pissile viia ja heal juhul saate ka ise seejärel puhata.

Õnnitleme, kui teie loomaperre on sündinud terved, elujõulised järglased!

IMELINE AUSTRAALIA

Austraalia on kauge ja kutsuv paik, mis paljude reisihimuliste meeles mõlgub, kuid austraalia terjerite kasvatajale on selle sihtmärgini jõudmine lausa täistabamus. Jagan siin väga põgusalt selle fantastilise reisi muljetekoormast vaid eredamaid loomariigiga seotud meenutusi.

Koaalat võib julgesti pidada Austraalia reklaaminäoks ja neile loomakestele on seal maal palju tähelepanu pööratud. Brisbane'i lähistel aastal 1927 asutatud *Lone Pine Koala Sanctuary* on maailma esimene ja suurim taoline loomade park, mis pakub külastajatele avaral territooriumil võimalust lähemalt tutvuda metsiku looduse elanikega:

kaisutada koaalasid, toita kängurujõmpsikaid, kogeda lähikontakti külmavereliste madudega, toita metsikuid lorikeesid, kohata nokklooma, sipelgasiili, vombatit, tasmaania kuradit, metsikut koera dingot jne. Päeva sisustavad mitmed koolitusprogrammid, nii teoreetilised kui praktilised ja loomulikult lõbustused lastele.

Lääneranniku Perthist tunniajase laevasõidu kaugusel asuv Rottnesti saar üllatab omapärase looduse, müstiliste soolajärvede ja unikaalse faunaga. Eelkõige on saar tuntud väikeste kukkurloomade *Quokka* 'de poolest ja see on kogu maailmas üks väheseid paiku, kus sõbralikku ja julget kassisuurust känguru-rotti kohata võib. 17. sajandi maadeavastajate poolt ekslikult hiidrotiks peetud loomadest tuleneb ka saare nimi, *Rottnest Island*. Vaatamata sellele, et neid klassifitseeritakse ööloomadeks ja *Quokka* 'de toitmine saarel on rangelt keelatud, võib neid ohtralt näha inimeste lähedust otsimas ja enamus neist ei ütle ära ka paitustest.

Austraalia Kullaranniku Surfarite Paradiisist 20-minutise autosõidu kaugusel paikneb *Sea World Cold Coast Australia,* mis võib tervele perele kogu päevaks lahedat meelelahutust pakkuda. Näha saab eksootilisi mereelukaid ja piiluda meremaalima sügavustesse, kus haid lausa ninapidi tervitama tulevad ja raid uimede lehvides mööda vuhisevad. Ligi ühemeetrise läbimõõduga astelrai kummalist käitumist sai ka vabas looduses jälgida ja nende libedaid kehasid kaldavees silitada.

Meremaailm pakub mitmeid etendusi: delfiinide show, teatrietendus merilõviga peaosas ning veel palju lõbusaid ja ka judinaid tekitavaid atraktsioone nii lastele kui täiskasvanutele.

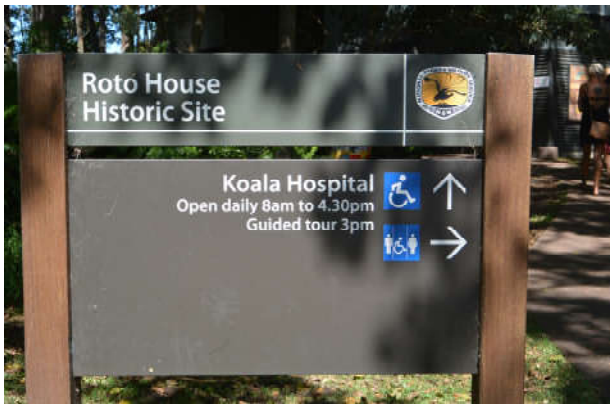

Austraalia idarannikul asub koaalade haigla *Koala Hospital in Port Macquarie National Park.* Haigla on asutatud 1973 aastal grupi entusiastide poolt, et pakkuda ravikuuri läbinud loomakestele taastumiseks välitingimusi hädavajalike eukalüptipuude ja tervistava päikesepaistega. Patoloogiad ja probleemid võivad olla väga erinevad: liiklustraumad, põletushaavad, loomade hammustused, orvuks jänud beebi-koaalad, bakteriaalsed nakkused eesotsas klamüüdiaga, mis võib loomale lõppeda pimedaks jäämisega. Hästi taastunud loomad saadetakse tagasi loodusesse, kuid näiteks pimedaks jäänud patsiendist kujuneb haigla püsielanik. Aastas teenindatakse 200-300 abivajajat, uksed on hädalistele avatud 24 tundi ja teenust pakub *Koala Ambulance* – koaalade kiirabi. Tegemist on mittetulundusühinguga, mille sissetulek põhineb annetustel. Haiglas töötavad litsentseeritud veterinaarid ja hooldusabi pakuvad väljaõppe saanud vabatahtlikud. Iga külastaja ja ka mitte- külastaja saab endale adopteerida oma isikliku

koaala. Selleks tuleb täita vastav vorm, teha iga-aastane annetus ja vastutasuks saab sertifikaadi koos oma uue sõbra haigusjuhtumi kirjeldusega. Loomake ise suundub tagasi vabasse loodusesse või jääb vajadusel pikemalt haiglaravile. Päris põnev!

Ei saa üle ega ümber ühest iidsest farmist, mille külastus eeldas 3-tunnist autosõitu päris kõrgele mägedesse ja siis vaevalist laskumist sügavasse orgu, mis nõudis juba eritransporti. Kohale jõudes kohtasime arvukalt lehmi, hobuseid, lugematul hulgal lambaid ja siis..... austraalia terjerid.

Esimesed emotsioonid olid vastukäivad – koeri oli umbes 20 pluss mõned kutsikad ja kõik nad elasid tarastatult 2-3 kaupa aedikutes.

Meie jaoks harjumatu vaatepilt, kuid tavad ja tingimused on Euroopast erinevad. Eks nad saa ka vabadust tunda ja oma tööülesandeid täita – madusid ja muid kahjureid, mille küttimiseks tõug aretatud ongi, seal kindlasti jagub. Õnnetused selles vallas on vältimatud ja kahjuks oli minu huviobjektiks olnud noor aussi-tüdruk just hiljuti võitluses maoga alla jäänud.

Põhjalikuma vaatluse käigus sai terjerid

ükshaaval läbi uuritud ja trimmilaual pildistatud. Paljudes neist oli tunda algupära hõngu ja kohtumine päritolumaa tunnustatud kasvatajaga jättis kustumatu mulje. Kas sellele visiidile ka praktiline tulemus järgneb, näitab aeg.

Idarannikut pidi edasi liikudes sai ära nähtud ka kohalik koertenäitus Stroudis. See oli meie mõistes meeleolukas põllumajanduslaat, mille raames peeti nii koerte kui hobuste näitust. Kuigi süsteem erineb Euroopas nähtust paljuski, on näitusering nagu ring ikka, kohtunik teeb oma tööd ja parimad saavad auhinnatud. Sõbralik terjerirahvas oli varmas oma koeri tutvustama, kuid piiratud ajavaru tõttu jäi tutvus põgusaks.

Nii see imeline Austraalia nähtud saigi, koaalat ei adopteerinud ja aussi-kutsikat ka seekord kaasa ei toonud. Müstilises päikeseloojangus algas tee tagasi kodu poole.

Anne-Lii Sild

KUST TULEVAD TERJERID?

G. Armfield "Terjerid jänesejahil" 1860
Allikas: http://www.rehsgalleries.com/

Paljud tänapäeval tuntud terjerid on üsna kaasaegset päritolu, kuid ei ole kahtlust, et sarnase olemusega koeri leidus juba ammu. Ammused autorid on kirjeldanud terjerina koera, keda kasutati urutööl, et rebane, mäger või saarmas oma peidupaigast välja ajada. Arvatakse ju, et sõna "terjer" on tuletatud sõnast "terra", mis ladina keeles tähendab maad. Nii nagu Tallinna linna ajaloo kirjeldus ei saa üle ega ümber araablase Al-Idrisi maailmakaardist, on igas koerte ajaloo käsitluses mainitud dr. John Caius't, kes oli Inglismaa kuningannade Mary ja Elisabeth I ihuarst ning looduseuurija. Aastal 1570 avaldas Caius raamatu "De Canibus Britannicus" ("Britannia koerad"), milles muu hulgas sisaldub sagedasti tsiteeritud kirjeldus koerast, kes "*jahib rebast ja mäkra, ja keda me kutsume "Terrar", sest ta ronib maa sisse ja selle läbi ajab hirmu peale rebasele ja mägrale, näksib ja hammustab neid, kisub nad niimoodi lõhki või tirib nad oma varitsuse paikadest ja pimedatest koobastest välja; või hirmutamise läbi ajab nad oma peidupaigast üles, et nad peavad kiirustades järgmist peidupaika otsides oma urust lahkuma, mille läbi nad kinni püütakse*."

Tõenäoliselt kirjutas esimese ainuüksi terjeritele pühendatud raamatu Inglise koerakasvataja Rawdon B. Lee (1845-1908). Lee oli pühendunud koerakasvataja ja mitmete põhjalike erialaraamatute autor. Aastal 1894 avaldas Lee raamatu "History and Description of Terriers" ("Terjerite ajalugu ja kirjeldus"), mille eessõnas märgib, et usub oma raamatu olevat esimese vaid terjereid käsitleva raamatu. Lee sõnutsi kirjeldab ta terjeritüüpide gruppe, mitte tõuge, sest raamatu kirjutamise ajaks ei olnud terjerite erinevad tüübid veel väga selgelt tõugudena piiritletud.

Oma terjeriraamatus kirjeldab R.B. Lee 16.-19. sajandite väljaannetes terjerilaadsete koerte kohta kirjutatut ja arvab, et tõenäoliselt ei olnud need autorid tegelikult eriti kursis ei koerapidamisega üldisemalt ega jahikoerte erinevate tüüpide ja omadustega, vaid nad kopeerisid järjestikku üksteise kirjeldusi koertest, kes jahi käigus ulukeid maa alt välja ajavad. Lee ei pea usaldusväärseks nende autorite kirjeldusi terjerite päritolust (näiteks pakkuvat üks 17. sajandi autor võimalust, et urus töötava jahikoera tüüp on saadud mastifi, mis oli tollal suurt kasvu raskepärase jahikoera üldnimetus, ja beagle ristamisel), kuid peab usutavaks, et korduvad kirjeldused viitavad sellele, et urus töötava koera tüüp oli laialdaselt kasutuses.

Usaldusväärsemaks peab Lee ühe 18. sajandi keskpaiga autori kirjeldust, mille kohaselt olla olemas kahte tüüpi terjereid. Üks neist olla karmi karvaga, madalajalgne, pika seljaga ja väga tugev, tavaliselt musta või kollakat värvi, millesse on segatud valget. Teine olla aga siledakarvaline, lühema kehaga ja sihvakam, tavaliselt punakas-pruun või must kõrbevärvi jalgadega. Mõlemad olevat kõikide näriliste tõelised vaenlased, aga kohtudes mägraga sihikindlad, vaprad ja järeleandmatud.

Lee kinnitab, et 19. sajandi alguse Inglismaal avaldati ebaharilikult palju raamatuid härrasmeestele sobilikest tegevusaladest, sh jahipidamisest. Igas tõsiseltvõetavas jahindusraamatus kirjeldati muu hulgas ka koeri, keda jahipidamisel kasutati. Mõistagi tähendas see, et kõikides neis kirjeldati ka terjereid. Lee tsiteerib ühte neist raamatutest: "*Parimat sorti terjereid aretatakse nüüd igas värvitoonis - punaseid, musti kõrbekarva pea, külgede ja jalgadega, porikarva, liivakarva, pruuni- või valgelaigulisi ja üleni valgeid; ka leidub iga värvitooni hulgas nii karmi või traatkarvaga, kui pehme ja sileda karvaga isendeid; ja mis kõige ebaharilikum, viimased neist ei jää vapruse poolest esimestele alla, kuigi karmikarvalisi tuleb tunnustada kui kõige kindlamaid ja võitmatumaid hammustajaid.*".

1809. aastal avaldas inglise kirikuõpetaja ja looduseuurija William Bingley põhjaliku käsitluse "Memoirs of British Quadrupeds" ("Inglismaa neljajalgsetest"), milles üritas Carl Linné süstemaatikat järgides süstematiseerida kõik Inglismaal kohatavad loomad, sealhulgas ka koerlased. Bingley raamatu süstemaatika järgi moodustavad terjerid (kellele ta annab süstemaatikas

nimetuse *canis familiaris terrarius*) sellise grupi koeri, kes töötavad maa all (ing. k. "of subterraneous employment") ajades ulukeid nende urgudest välja.

S. Howitt "Terjerid" 1809; avaldatud Bingley, W. raamatus "Inglismaa neljajalgsed".

Terjerid olla raevukad, innukad ja vastupidavad loomad, kes on valmis jõudu katsuma isegi mägraga, kes ometi neile suurt kahju suutvat teha. Bingley kirjelduse kohaselt võivad terjerid olla karmi- või sileda karvaga, tavaliselt punakad, pruunid või mustad, pika keha ja lühikeste jalgadega ning tugeva koonuga.

Maailma vanima senini ilmuva "elustiili" ajakirja "The Field" pikaaegne toimetaja, esimeste koeranäituste ja töökatsete entusiastlik kaasalööja ja mitmeid põhjalikke koeri, hobuseid, jahindust jm käsitlevaid raamatuid kirjutanud John Henry Walsh (kirjutas pseudonüümi "Stonehenge" all) avaldas 1855. aastal raamatu "British Rural Sports" ja 1867. aastal raamatu "Dogs of British Isles". Walsh oli esimene, kes kirjeldas terjereid täpsemalt kui vaid ühte suurt koertegruppi. Walsh nimetab ja kirjeldab bullterjerit, siledakarvalist Inglise terjerit (nii valget kui musta kõrbepiirdega), Skye terjerit, Dandie Dinmonti, karmikarvalist terjerit ja toiterjerit. Walshi kirjeldustest võib mõista, et tegelikult on erinevaid terjereid veelgi enam.

"Inglise terjerid", Vero Shaw raamatust 1881

Esimesed kaasaegsed koertenäitused peeti 1859. aastal Newcastle-on-Tyne ja Birminghami linnades ning kummaski neist ei näidatud terjereid. Lee kirjeldab, et Birminghami näitusel olid juba järgmisel aastal eraldi klassid mitmetele terjeritõugudele: must-kõrbepiirdega terjer, valge Inglise terjer, Šoti terjer (sh Skye terjer) ja toiterjer. Lee ise kirjeldab oma raamatus äärmise põhjalikkusega juba palju rohkem terjeritõuge (või tüüpe, nagu ta ise peab vajalikuks rõhutada). Tema raamatust leiame bullterjeri, Inglise valge terjeri, musta kõrbepiirdega terjeri (black and tan terrier), foksterjeri, Airdale'i terjeri, Bedlington'i terjeri, Iiri terjeri, Welshi terjeri, Šoti terjeri, Dandie Dinmont'i terjeri, Skye terjeri, Clydesdale e Paisley terjeri (*autor: tänapäeval hääbunud tõug, sarnane Skye terjerile*), Yorkshire terjeri ning grupi "teised terjerid". Teiste terjeritena kirjeldab Lee eelkõige konkreetseid koeri, kelle päritolu ei olnud tõendatud, kuid kes oma välimiku ja iseloomu poolest esindasid Lee hinnangul kõigiti just terjerite suurt perekonda. Mitmete tänapäeval kadunud liinide kõrval märgib Lee ka selliseid tema ajal uudseid, kuid tänaseks kindlalt eraldi tõugudena käsitletud terjereid nagu Sealyhami terjer ja borderterjer.

On märkimisväärne, et juba enam kui sada aastat tagasi kurdab Lee oma raamatus korduvalt, et vaid näitustele orienteeritud aretustöö rikkuvat terjerite peamist omadust - võimet urutööks.

Arthur Wardle "Teised terjerid", R.B. Lee raamatust

Loo koostamisel on kasutatud raamatuid:

Lee, Rawdon B. "History and Description of Modern Dogs of Great Britain and Ireland. The Terriers" London, 1884.

Bingley, W. A.M. "Memoirs of British Quadrupeds, Illustrative Principally of Their Habits of Life, Instincts, Sagacity and Uses to Mankind." London, 1809.

Shaw, V. "Illustrated Book of the Dog", London, 1881

Raamatud on kättesaadavad veebipõhisest arhiivist "Internet Archive" aadressil http://archive.org

SKYE'DE VIMKAD

Üheks minu suureks lemmikuks ja alati minu südames olevaks koeratõuks on skye terjer. Kui inglise keeles öeldakse, et skye terjeri väljanägemist võib iseloomustada kolme L-ga: long, low and level, siis eesti keeles iseloomustaksin mina nende iseloomu lisaks kolme L-ga: lojaalne, leidlik, lõbus. Kirjutangi vimkaveergu kaks lugu, milles ühes kavaldan mina koera üle ja teises kavaldab koer külamehe üle :&

Olles olnud üle poole aasta ühe väga pika, väga madalajalgse, väga palju pori tuppa kandva ja väga halvasti sülle mahtuva skye kutsika omanik, ei kujutanud ma ettegi, et kellelgi sama tõugu koera omanikul võiks olla probleeme koera käpapesu või kammimisega. Meie koerake, hüüdnimega Möku, võttis kõiki neid protseduure loomulikuna ja kui need talle just ei meeldinud (ma ei küsinud kunagi tema arvamust), siis talus ta neid iseenesest mõistetavalt. Probleem oli aga tema pesakonnakaaslasel, kes meie juurde „nõustamisele" tuli. Õnnetute koeraomanike autost hüppas välja enesekindla hoiakuga porine karvik, kelle kasukas viimati vist kasvataja juures kammi tunda oli saanud. Lähenesin koerakesele sõbralikul moel, kuid tema vastas mulle lõrinaga, paljastades oma säravvalge veatu hambakomplekti. Kui oleksin hääle ja hammaste järgi pidanud tõugu arvama, oleksin hoopis teist terjeri tõugu pakkunud: bullterjerit. Isegi ei tea kust süttis mu peas mõttetuluke! Võtsin jalutusrihma enda kätte ja viisin koera trepini. Sealt haarasin ta kaenlasse, teise käega fikseerisin hirmuäratava osa koerast ja uskuge, tänu koera kere pikkusele, ei olnud tal võimalust mind ampsata, vastasel juhul oleks ta sülest maha kukkunud. Viisin koera otse vanni. Polnud mul valmis šampooni ega vannilina, ka telefoni polnud taskus, et abi paluda. Vannivõitluses jäin mina peale. Solvunud niiske koerake veetis terve õhtu diivani taga. Üritasin temaga suhelda, kuid meie pilkude kohtumisel väljendus tema silmis selge sõnum: ma maksan kätte. Veel enne öö saabumist helistas koerakese eelmine perenaine ja teatas temast loobumisest. Sel hetkel sai kurjam endale uue nime: Liisi. Järgnev päev algas nii, nagu eelmine oli lõppenud ja nii kolmel korral päevas või rohkemgi. Sedasi sai noorele skye terjerile selgeks tehtud, et meie majast sisse- ja väljapääs käib vaid minu kaenlas, hammustav osa osavalt fikseerituna. Paari nädala möödudes asendus koerakese võitlusvaim hoopis kurbusega ja helluse otsimisega. Liisist sai meie pere armastatud liige ja meie Möku mängukaaslane.

Teise loo peategelane on skye terjer Möku, kes meie maakodu köögiakna ette kujuteldava liiklusmärgi „STOP" – peatuseta edasiliikumine keelatud - paigaldas. Linnakoerana üles kasvanud Möku võttis maale elama asudes kohe üle valvekoera kombed. Ehitustöödele appi kutsutud külamees pidi käruga kive ühest kohast teise viima. Teekond viis perenaise köögi akna eest läbi. Trepil istuv Möku aga peatas kivikoormaga külamehe igal korral. Et suurem välja näha seisis ta kääbussiga Pääsukese laial seljal. Ise vaatas, kas mina ikka ka näen. Nägin, nägin ja külamees ka igal korral peatus. Siga ei viitsinud seda koormat pikka aega seljas hoida ja üritas minema jalutada. Möku vaikne urin kõrva ja siga seisis kui naelutatult. Umbes peale 10 korda ei pidanud Möku enam midagi tegema – jälgis ainult olukorda, külamees peatus ja peale peatumist liikus koormaga edasi. Möku aga vaatas iga kord aknasse, justkui kontrollides, kas mina ikka ka tema loodud reegleid näen ja heaks kiidan. Kiitsin küll. Selline liikumise kord jäigi meie kodus kehtima.

Katrin Auser

Targaks ei sünnita!

Ootame sind **KOERUSE** Kutsikakoolis!

www.koerus.ee

MANCHESTERI TERJER

Päritolu:

Manchesteri terjer on pärit Inglismaalt, kus esimesed ülestähendused seda tüüpi koertest on juba 1500'test aastatest, mil teda tunti kui „musta pruuniga" (Black and Tan) terjerit. Oma tänapäevase tõunimetuse sai ta alles 1920. aastal Manchesteri piirkonna järgi, kuhu oli sel ajal kogunenud tõu aretustöö. Aretuses on ilmselt kasutatud erinevaid koeratõuge, kuid nagu paljude vanade tõugude puhul jääb täpne aretustöö siiski mõistatuseks. Ka Manchesteri terjerit on kasutatud teiste tõugude aretuses, näitena võib tuua dobermann pinšeri, kelle puhul on see ka välimuste sarnasusest näha.

Manchesteri terjer on väga sarnane pisut väiksema inglise kääbusterjeriga, tõud eraldati teineteisest alles 1920datel aastatel.

Iseloom:

Manchesteri terjer on sportlik, energiline, aktiivne ja liikuv. Iseloomult elav, kergesti koolitatav, sotsiaalne. Oma perekonnale on ta ustav ja lojaalne, võõraste suhtes umbusklik. Vajadusel on ta võimeline oma perekonda kaitsma.

Manchesteri terjereid kasvatab Eestis:

Kennel Dalylove, kennel leitav ka Facebookis

PÄRITOLUMAA: Suurbritannia.
FCI KLASSIFIKATSIOON: Rühm 3: Terjerid. Alarühm 1: Suured ja keskmise suurusega terjerid. Töökatseteta.
ÜLDMULJE: Kompaktne, elegantne ja tasakaalustatud kehaehitusega.

KÄITUMINE/ISELOOM: Tähelepanelik, valvas, rõõmsameelne ja sportlik. Taibukas ja pühendunud.

PEA/KOLJUPIIRKOND: *Kolju*: Pikk, lame ja kitsas. Tasane ja kiilukujuline, ilma esiletungivate põselihasteta.

NÄOPIIRKOND: *Ninapeegel*: Süsimust. *Koon*: Silmade alt hästi täidetud, otsast kitsenev. Mokad: Liibuvad. *Lõuad/hambad*: Ühtlased lõuad. Perfektne ja korrapärane käärhambumine, mis tähendab seda, et ülemised hambad katavad alumisi ja väljuvad lõualuust otse. *Silmad:* Suhteliselt väiksed, tumedad ja säravad. Mandlikujulised, ei ole pungis. *Kõrvad*: Väiksed ja V-kujulised, kantud pea ülajoonest kõrgemal ning ripuvad pea lähedal silmadest kõrgemal.

KAEL: Üsna pikk ja läheb õlgadest pea suunas kitsamaks. Turja juurest pisut kumer. Kaelal ei ole volte.

KERE: Lühike. *Nimme:* Pisut kumerduv. *Rindkere*: Hästi kaarduvad roided. *Alajoon ja kõht*: Roiete tagant järsu tõusuga.

SABA: Lühike, asetseb seljakumeruse lõpus. Sabajuur on jäme, otsa suunas läheb peenemaks. Ei kanta seljajoonest kõrgemal.

JÄSEMED/ESIJÄSEMED: Kitsas ja sügav esiosa. *Õlad:* Selge laskuva joonega. *Küünarvarred*: Esijalad on üsna sirged, asetsevad hästi kere all, pikkuselt kerega heas proportsioonis. *Esikäpad*: Väiksed, pooljänesekäpad, tugevad ning hästi kaardus varvastega.

TAGAJÄSEMED: Tugevad ja lihaselised. Kannad ega käpad ei ole sissepoole pööratud. *Põlveliiges* (põlv): Hästi painutatud. *Tagakäpad*: Väiksed, pooljänesekäpad, tugevad ning hästi kaardus varvastega.

KÕNNAK/LIIKUMINE: Sirge, vaba ja tasakaalustatud, hea ulatusega esijäsemed ning tugev tagajalgade tõuge.

KARVKATE/KARV: Madal, sile, lühike ja läikiv. Tugeva tekstuuriga.

VÄRVUS: Süsimust ja tugev mahagonipruun, mis jaotub järgmiselt: Koon kuni ninaotsani pruun, nina ja ninaluu süsimustad. Väike pruun täpp mõlemal põsel ning kummagi silma kohal. Alalõug ja kõri V-kujuliselt pruun. Jalad põlvedest allpool pruunid, välja arvatud varbad, mis on mustade triipudega, otse käppade kohal on selge must märk (põidlamärk). Tagajalgade siseküljed pruunid, ent põlveliigesed on mustad. Saba alt pruun, päraku ümbruses on võimalikult kitsas pruun laik, mille katab ära saba. Kerge pruun märk mõlemal rinnakupoolel. Pruun värvus tagajalgade väliskülgedel, nn „püksid", on ebasoovitavad. Pruun värvus ei tohi sulanduda musta, vaid piirjooned värvuste vahel peavad olema selgesti märgatavad.

SUURUS JA KAAL: Ideaalne turja kõrgus: Isased: 41 cm. Emased: 38 cm.

VEAD-kõiki kõrvalekaldeid eeltoodud nõuetest tuleb lugeda vigadeks ning nende tõsiduse hindamisel tuleb arvestada konkreetse kõrvalekalde ulatust ning võimalikku mõju koera tervisele ja heaolule.

DISKVALIFITSEERIVAD VEAD: Agressiivsus või liigne argus; selgete füüsiliste või käitumuslike kõrvalekalletega koerad diskvalifitseeritakse.

NB! Isastel peab olema kaks nähtavalt arenenud ja täielikult munandikotti laskunud munandit.

http://kennelliit.ee/wp-content/uploads/est_standardid/microsoft_word_-_071_manchesteri_terjer_et.pdf

Koeraomanikud Manchesteri terjerist

1. Miks valisid just selle tõu?

V. Talk: Suur koer väikse koera nahas. Olematu karvahooldus ja unikaalne välimus. Ergas, suurepärane valvekoer ja koduhoidja.

T. Tammaru: Tõu leidsin internetis erinevaid tõuiseloomustusi ning koerateste tehes.

S. Schwede: Armusin tõugu esimesest silmapilgust- mulle tohutult meeldis ta mängulisus ja erk olek. Ideaalse suurusega koer ja mis on minu jaoks tähtis - tal on iseloomu!

2. Kust said informatsiooni kasvataja kohta?

V. Talk: Isiklike kontaktide kaudu jõudes Dalylove Kenneli juurde kust edasi jõudsin Soome kenneli Bonwild juurde.

T. Tammaru: Kui tõug oli valitud tuli jälle abiks internet ja edasi oli juba otsekontakt.

S. Schwede: Informatsiooni sain selle sama sõbranna käest.

3. Kas on midagi, mis ehk häirib selle tõu iseloomu juures või on tekkinud probleeme, millega Sa ei osanud alguses arvestada (karvahooldus, toitumine jne, jne)?

V. Talk: Ei osanud õpetada kutsikast peale üksiolemist- oleks vaja olnud rohkem üksiolemist treenida. Muid erilisi probleeme pole olnud.

T. Tammaru: Lõppkokkuvõttes ei häiri tõu juures midagi! Väga tore kaaslane.

S. Schwede: Probleeme otseselt ei ole. Närvikava on neil hästi tundlik. Koerad on väga kuulekad ja tähelepanelikud.

4. Nüüd, kus peres kasvab vahva terjer- kas oskad välja tuua selle tõu positiivseid külgi?

V. Talk: Saab suurepäraselt hakkama laste ja võõrastega. Olles loomult ülimalt energiline, suudab ta aga kodus olla ka nagu kass.

T. Tammaru: Tõeline hellik, kui ainult saaks kaissu ja musi. Kõik küljed ongi ainult positiivsed. S. Schwede: Meeletult äge koer on ja muide- ka suurepärane valvekoer.

5. Kas julgeksid seda tõugu ka teistele soovitada ja kui, siis milline see pere võiks olla?

V. Talk: Soovitaks julgelt, aga kindlasti on vaja treenida üksiolemist.

T. Tammaru: Kindlasti soovitaksin! Sobib igale perele, kellel on koera jaoks aega.

S. Schwede: Kindlasti soovitan seda tõugu teistele. Tema energiaga peab arvestama, et igapäevaselt piisavalt tegeletud saaks.

ETÜ XXXVIII ERINÄITUSE TULEMUSED

BEST IN SHOW - **kohtunik Pr. Elzbieta Shwalibog**

1. Lakelandi terjer - RUS TERRIER CARDENAL LINDA LA REINA, om. Olga Aleksashina & E. Sinyak, Venemaa

2. Airedale'i terjer - SAREDON DELIVERANCE, om. Jekaterina Kantijevskaja & John Averis, Eesti

3. Austraalia terjer - TRUOZZY'S HAND IN HAND, om. Anne-Lii Sild, Eesti

4. Jack Russel'i terjer - HUOLETON ESTRO, om. Kristine Maria Airenne & Henri Siitan & Saara Blomsted-Ijäs, Eesti

BEST IN SHOW BEEBI - kohtunik Pr. Elfriede Heideker

1. Cairni terjer - AK MIL VISTA SOLOMON, om. Tarvo Aulik, Eesti

2. Jack Russel'i terjer - LET'S ROCK QUIET STORM, om. Miia Kallio & Karoliina Bly, Soome

3. Austraalia terjer - ARMIRELLI KEEP GOING, om. Maarja Kass

4. Borderterjer - OMMIK'S MIMI, om. Helle Kärdi-Paabo, Eesti

BEST IN SHOW KUTSIKAS - kohtunik Hr. Otto Krcal

1. Borderterjer - Z ROMANOVA CHOVU DARING DIRMA, om. Kadi Viitmaa, Eesti

2. Kääbus bullterjer - POTSU DE NOTSU UNIQUE SIGHT, om. Laura Koger, Eesti

3. Vene Must terjer - YABLUNEVYI TSVIT MORGAN, om. Iris Valtonen, Soome

4. Dandie Dinmont'i terjer - DANCHESTER'S QUALITY APPROVED, om. Hanne Tuomenoksa & Kristine Maria Airenne, Soome

BEST IN SHOW JUUNIOR - kohtunik Hr. Otto Krcal

1.Airedale'i terjer - SAREDON DELIVERANCE, om. Jekaterina Kantijevskaja & John Averis, Eesti

2. Iiri Glen of Imaal'i terjer - GLEANN EAGER EDGAR, om. Mia Koskinen, Soome

3. Staffordshire'i bullterjer - RÖLLIVUOREN METSÄNNEITO, om. Eija Rahikka, Soome

4. Dandie Dinmont'i terjer - DANCHESTER'S OH SEE ME SAY WOW, om. Kristine Maria Airenne & Hanne Tuomenoksa, Eesti

BEST IN SHOW VETERAN - kohtunik Elfriede Heideker

1. Airedale'i terjer - KATHERINA'S LAND QUITE SO, om. Jekaterina Kantijevskaja, Eesti

2. Manchester´i terjer - KIMBLEWICK ROYALACE, om. Rita Liikaluoma & Teemu Lepistö, Soome

3. Austraalia terjer - TRUOZZY'S HAND IN HAND, om. Anne-Lii Sild, Eesti

4. Kääbus bullterjer - PARABELLUM MONSERAT KABAL'E, om. Nelli Privalova & Aleksander Michadjuk, Eesti

BEST IN SHOW PAAR - kohtunik Hr. Otto Krcal

1. Jack Russel'i terjerid - TSARODEJ MAMBO NUMBER FIVE & TSARODEJ BROWN EYED GIRL, om. Riitta Ajanto, Soome

2. Norwitch'i terjer id - DESHIMA'S MR.HUXTABLE & PHOENIX EMPEROR DESHIMA DONA SOL, om. Siiri Ernesaks, Eesti

BEST IN SHOW KASVATAJA - kohtunik Elfriede Heideker

1. Airedale'i terjer - KATHERINA'S LAND, om. Jekaterina Kantijevskaja, Eesti

2. Staffordshire'i bullterjer - RÖLLIVUOREN, om. Eija Rahikka

3. Austraalia terjer - ARMIRELLI, om. Anne-Lii Sild, Eesti

4. Welsh'i terjer - AK MIL VISTA, om. Anu-Sirje Keerd, Eesti

AGILITY

Agility on koerte osavusvõistlus takistusraja läbimises, mille loomisel 1970-ndate lõpus oli aluseks hobuste takistussõit. Võistlusraja pikkus on kuni 200 meetrit ja takistuste maksimaalne arv 22. Raja koostab võistluse kohtunik ja see on iga kord erinev. Takistusteks on erinevad hüpped, slaalom, tunnelid, poom, A ja kiik. Enne raja läbimist on koerajuhtidel võimalik 7-8 minuti jooksul rajaga tutvuda, koeraga pääsetakse rajale juba võistlussoorituseks. Kui kõrvalt jälgida koerajuhtide raja õppimist, siis näeb see välja kummaline, inimesed mängivad mõttes oma sooritust virtuaalse koeraga läbi, liigutavad käsi nagu kuutõbised, pobisevad käsklusi jne.

Agility eeldab suurepärast kontakti koera ja inimese vahel ja koera füüsiline puudutamine võistlusrajal ei ole lubatud. Juhtimine toimub eelkõige kehakeelega, infot kuhu minna, annavad koerale koerajuhi liikumise suund, õlgade asend, silmavaade ja vähemal määral suulised käsud.

Võistlusrajad on erinevate raskustasemetega, algajate ehk A1 klassis on need lihtsamad ning koera trajektoor rajal ei sisalda erilisi lõkse vale takistuse näol, ka hüppetakistuste kõrgused on enamasti minimaalsed. A2 on juba keerukam ja A3 on nii-öelda meistriklass. Võistlusklassi vahetamise eelduseks on kolm veatut sooritust kahe erineva kohtunikuga ehk siis teoreetiliselt võiks võistluspaari seitsmes start olla juba A3-s. Tavaelus enamasti nii ei lähe ja tavaliselt kulub meistriklassi jõudmiseks mõnest kuust kuni paari aastani. Loomulikult ei jõua kõrgemasse klassi sugugi mitte kõik harrastajad.

Viimastel aastatel on agility harrastajate arv Eestis jõudsalt suurenenud ja agilityst on saanud Eesti populaarseim koeraspordiala. Klubid tegutsevad Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis ja Saaremaal. 2016 aasta Eesti meistrivõistlustel osales 88 koera, mis on kõigi aegade rekord. Aastas tehakse Eestis umbes 8000 ametlikku starti ja võistlustel osalevaid koeri on üle 350. Samuti tõid sel aastal Eesti agilitysportlased esmakordselt koju

maailmameistrivõistluste medali - miniklassi võistkondliku hõbeda. Lisaks ametlikele võistlustele toimub tihtilugu ka mitteametlikke võistlusi, näiteks on tore traditsioon igal suvel korraldada heategevuslik Tunnelite Karikasari, kus rada koosneb ainult tunnelitest ja on seetõttu jõukohane ka väga algajatele harrastajatele. Ürituse tuludega toetatakse Eesti rahvuskoondise osalemist agility maailmameistrivõistlustel.

Oma üritus on ka kõigile FCI III rühma koertele - Terjerite Agility Meistrivõistlused, kus osalema pääsevad vaid terjerid.

Kuigi rõhutatakse, et agility on eelkõige osavusvõistlus, tuleb siiski tõdeda, et suur osakaal on ka kiirusel. Kiiremad neljajalgsed liiguvad rajal enam kui 5m/s ja seetõttu on ilmselge, et sellisel kiirusel töötava koera juhtimiseks peab ka inimfaktor omajagu nobe olema. Õnneks on aga võimalik kompenseerida koerajuhi puudulikku kiirust vastavate juhtimisvõtetega ja seetõttu võib tõdeda, et agility vähemalt harrastaja tasemel sobib igas eas inimestele ja samuti on maailmast näiteid, kus koera juhib puudega inimene kasvõi ratastoolist.

Enamik inimesi satub agilitytrenni oma perelemmikuga, kellele soovitakse lihtsalt tegevust pakkuda ja koos meeldivalt aega veeta. Kui koeral on kontakt omanikuga, elementaarne sõnakuulelikkus ja olemas hea juhendaja, siis tavaliselt tulevad ka esimesed edusammud üsna kiirelt. Eestis korraldatakse sageli algajatele sobilikke mitteametlikke võistlusi, kus rada koosneb vaid

madalatest hüppetakistustest ning tunnelitest ja nii võib toimuda ka kiire nakatumine võistluspisikuga ?

Toreda hobina võib agilityt harrastada praktiliselt iga koeraga, eelduseks on, et koer ei ole ülekaalus ja on füüsiliselt heas sportlikus vormis. Siinkohal tahaks mainida, et koer peab olema normaalkaalus ja piisavalt heas füüsilises vormis juba enne agility treeningute alustamist. Edukad on agilitys kiired ja kerge kehaehitusega nõtked koerad, terjerite hulgas on maailmas enam levinud agilitytõud parson russell ja borderterjer, Eestis kohtab võistlustel sagedamini jack russelleid , welshi, manchesteri ja austraalia terjereid.

Meie üürikese suvega kliimas on harrastamise eelduseks siseruumide olemasolu, kus on sobilik pinnas kunstmuru või liiva näol. Enamikes klubides on nüüd ka talvised treeninguvõimalused olemas ja klubid on soetanud korralikud takistused. Kuna huvilisi on palju, siis sobiliku treeningkoha ja –aja leidmine ei pruugi olla lihtne.

Suurepärane võimalus agiltyga lähemalt tutuvust teha, on tulla vaatama võistlusi. Info lähiajal toimuvate võistluste kohta leiab www.agilitykoer.ee ja info terve aasta võistluste kohta https://www.facebook.com/groups/eestiagility/

Tiina Jürjo
EKL atesteeritud agility koolitaja

---

1. mail toimusid järjekordsed terjerite meistrivõistlused agilitys. Eesti Terjeriühing õnnitleb 2016. aasta meistreid ja soovib kiiret käppa ka edaspidi!

Miniklassi meister parson russeli terjer Gamma (Karvahaalarin Paadme) ja Indrek Tirmaste

Midiklassi meister manchesteri terjer Niki (Dalylove Incredible Intelligence) ja Aleksander Andre

Maksiklassi meister airdale'i terjer Fanny (Shellkit Princess Damayanta) ja Katrin Tamme

TERJERIPÄEV 17.09.2016

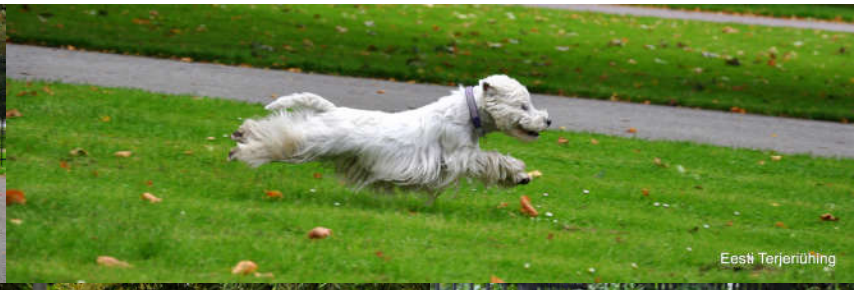

Eesti Terjeriühing õnnitleb:

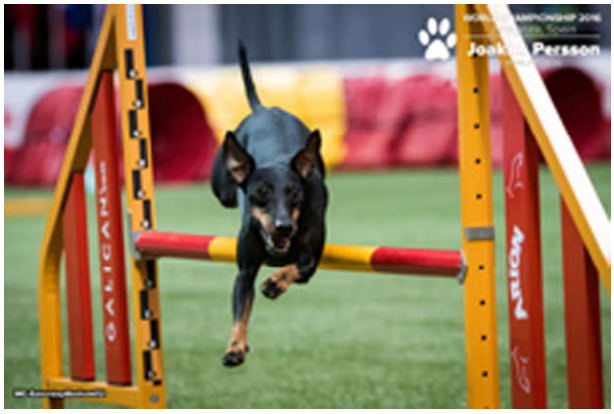

FCI Agility Maailmameistrivõistlustel midiklassis manchesteri terjeri Niki'ga (Dalylove Incredible Intelligence) 6. koha saavutanud Aleksander Andre'd. FCI agility MMi ajaloos on koondarvestuse 6. koht ETÜ andmetel kõrgeim Eesti koera ja koerajuhi individuaalne tulemus!

FCI Maailmavõitja näitusel World Winner 2016 tiitli võitnud austraalia siiditerjer Kicu (Volitans Kindly by Curiosity), kasvataja ja omanik Oksana Bitjutskih.

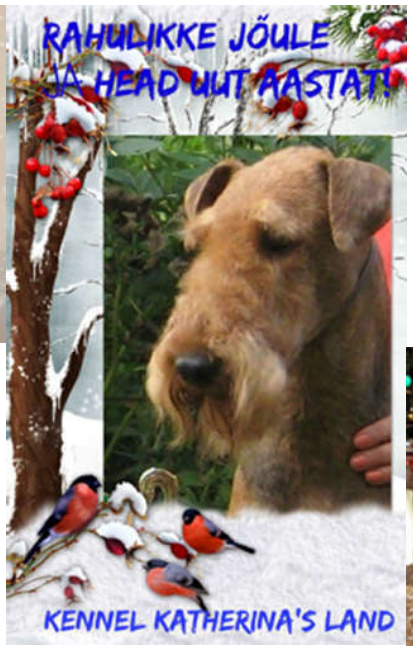

UUS JA UNIKAALNE LEMMIKLOOMADE KVALITEETTOITUDE SARI

VETERINARY HPM on toitude uus põlvkond, mis on töötatud välja võimalikult sobivana lihasööjate toitainevajadusele. See uus ja unikaalne sari põhineb **väikesel süsivesikute ja suurel valgusisaldusel.**

NUTRITION FOR CARNIVORES

GLOBAL PREVENTIVE PROFILE

KÜSIGE LISATEAVET OMA LOOMAARSTILT

VETERINARY™ HPM

Virbac